

TA'LIMNI INDIVIDUALLASHTIRISH BOSHLANG'ICH MAKTAB MISOLIDA

Narkabilova Gulnoza Pulatovna

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi (PhD)

Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi

Farg'ona davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: Bugungi kunda ta'limni integratsiyalash va individuallashtirish boshlang'ich maktablar oldida turgan eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ta'limni individuallashtirishda muommoli o'qitish uslublari samarali hisoblanadi. Ushbu maqolada boshlang'ich maktablarda ta'limni individuallashtirishning o'rni haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, integratsiyalash, individuallashtirish, muommoli o'qitish, nazariya, boshlang'ich maktab, ko'nikma, malaka, imkoniyat.

Abstract: Today, integration and individualization of education is one of the most important tasks facing elementary schools. Problematic teaching methods are effective in individualizing education. This article talks about the role of individualization of education in primary schools.

Key words: Education, integration, individualization, problem-based teaching, theory, elementary school, skill, competence, opportunity.

Аннотация: Сегодня интеграция и индивидуализация образования является одной из важнейших задач, стоящих перед начальной школой. Проблемные методы обучения эффективны при индивидуализации обучения. В данной статье говорится о роли индивидуализации обучения в начальной школе.

Ключевые слова: Образование, интеграция, индивидуализация, проблемное обучение, теория, начальная школа, навык, компетентность, возможности.

Kirish. Ta'limni integratsiyalash fikri xalq ta'limida tabaqalashtirish va individuallashtirish bilan birga muhokama qilina boshlandi. Agar kichik maktab ta'limini tabaqalashtirish asosida kitob, darslik va boshqa adabiyotlar bilan mustaqil ishlashga tayyorgarlik darajasi hamda kichik maktab yoshida qiziqishlarni faol shakllantirishni taqozo etsa, integratsiyaning asosi qilib turli fanlarni o'rganish obyektlari bo'lgan ba'zi umumiy tushunchalarni chuqurlashtirish, aniqlashtirish va kengaytirish mumkin.

Ta'lim nazariyasiga muammoli – o'qitishni joriy etish, shuningdek, o'quv jarayonini tabaqalashtirish va individuallashtirish yo'llarini izlash bo'yicha faol ishlar olib borilmoqda.

Muammoli o'qitishning nazariyada ishlab chiqilgan asosiy g'oyalarini quyidagicha ta'riflash mumkin:

- ta'limiy bilishni ilmiy bilishga muvofiq modellashtirish g'oyasi, ya'ni muammoli vaziyatni vujudga keltirish - farazni olg'a surish - farazni asoslash - farazni hal qilish - uni tasdiqlash yoki rad etishdek zarur bo'g'inlarni o'z ichiga olgan muammoli o'qitish;

- o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlari va qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda tadqiqotchilik yo'sinidagi ko'nikma va malakalarni o'stirish g'oyasi. Masalan, musiqachilarga o'ziga xos nozik eshitish analizatori zarur. Shunday analizatorga ega bo'lgan holda musiqachi bo'lmaslik mumkin, ammo, mazkur analizatorsiz musiqachilikni o'rganishning iloji yo'q. O'qitishni

individuallashtirish “biologik” va “ijtimoiy” xususiyatlarni, ya’ni insonda iste’dod bo’lishi mumkinligini, lekin u faol ishlar bilan shug’ullanmasa, iste’dod tashqi ta’sirlar, tashqi sharoitlar natijasida o’z-o’zidan qobiliyatga aylanmasligini yaqqol tushunishni talab qiladi.

Muhokama va natijalar. Ta’lim o’zining mazmuni va metodikasiga ko’ra tashqi ta’sirdir. Lekin u o’quvchining iste’dodi hisobga olinsagina kutilgan natijani berishi mumkin. O’qitishning individuallashuvi jamoa bilan yanada chuqur bog’lanishiga olib boradi, jamoadagi o’zining “men”ini namoyish qilishning, shaxsga aylanishning yorqin istiqbollari vujudga keltiradi. Shaxsni ta’sir ko’rsatishning jamoaviy vositasida tarbiyalash — unda jamiyatga to’g’ri munosabatni tegishli faoliyat bilan qo’shilishning axloqiy-estetik normalar haqidagi, ularga ongli yondashish to’g’risidagi tushunchalarni tarkib toptirishini bildiradi: mustaqillik va faollikni, o’ziga xoslikni rivojlantirish esa ijtimoiy-konstruktiv - ijodiy ishlarda o’zini yaqqol namoyon etishdir.

“Individuallik” tushunchasi insonning ijtimoiy mohiyatini ifodalovchi shaxs, avvalo, ijtimoiy mavjudot sifatidagi insonni tavsiflaydigan umumiy xususiyatlarni o’z ichiga olishini ko’rsatadi. Umumiy ijobiy xususiyatlar qanchalik ko’p bo’lsa, shaxs shunchalik ahamiyatli bo’ladi, chunki u ijtimoiy munosabatlarni eng chuqur aks ettiradi.

“Individuallik” tushunchasi shaxsning boshqa kishilardan farqlanadigan alohida va yagona xususiyatini o’z ichiga oladiki, bu xususiyat shaxsga jamiyatda o’ziga xoslik va takrorlanmaslik baxsh etadi, unda ijtimoiy munosabatlar sharoitida, ya’ni kishi kishini ekspluatatsiya qilmaydigan tuzumda jamiyat va shaxs o’zaro qarama-qarshi bo’lmaydi.

Har qanday individuallikning betakrorligi jamiyatdan ajralib qolmaydi, balki jamiyatning uzviy bog’liqligi uning manfaatlarini va harakat qonuniyatlarini tushunishdadir. Jamiyatsiz shaxs bo’lmaydi, individuallik bo’lmaydi, chunki kamolotning manbai jamiyatdadir. Shaxsning kamol topishida o’zining kuch-g’ayrati, bevosita faoliyati juda katta rol o’ynaydi. Bizning tarbiya va ta’lim tizimimiz har bir bolada iste’dod, faollik, onglik va ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Avval xususiyatlarni hisobga olib, umumiylikni, keyin umumiylikni hisobga olib, alohidalikni rivojlantirish kerak. Yana bir bor eslatib o’tamiz, individuallashtirish, — bizning tushunishimizcha, - bu bolada mavjud yoki o’zining individual tajribasida egallagan yagona, alohida va o’ziga xosligini ta’minlab turish va rivojlantirish bo’yicha kattalarning hamda bolaning faoliyatidir.

Individuallashtirish - birinchidan, birlamchi asosiy ehtiyojlarni individual yo’naltirilgan holda yordam ko’rsatishni ko’zda tutadi, busiz tabiiy “o’zligini” his etish mumkin emas: ikkinchidan, aynan mana shu individ uchun xos bo’lgan tabiat bergan (meros bo’lib o’tgan) jismoniy, intellektual, emotsional qobiliyatlar imkoniyatlarni maksimal, erkin amalga oshirish uchun sharoitlar yaratishni ko’zda tutadi. Va nihoyat, uchinchidan, individuallashtirishning belgisi, asosiy xislati -

avtonom ma’naviy o’zini qurishda, o’zini ijodiy gavdalantirishda, “moslashuvchan bo’lmagan faollik”, hayotiy o’z yo’lini tanlashdagi qobiliyatini rivojlantirishda insonga yordam ko’rsatish.

Shaxsni individuallashtirish uning o’zligini rivojlantirish, shunday qilib, keng ma’noda insonparvarlik-tarbiyaviy tizimini tashkil qiladi, tarbiyada bunday yondashishning maqsadi bolalarga, ularning subyektiv mavjudliklarini tashkil etishda yordam ko’rsatish hisoblanadi. Buning uchun ushbu tarbiyaviy tizimda insonga o’zini anglash va o’zini amalga oshirishda yordam beruvchi maxsus vositalar ishlab chiqildi.

Insonparvarlik tarbiyaviy tizimining subyektini endi faqat pedagog emas, balki bolalarning o’zlari ham hisoblanadi (bola, asosan, tarbiya obyektini hisoblangan ta’sir ko’rsatish tarbiyaviy tizimidan, uning asosiy farqi ham mana shundan iborat). Ushbu paradigmadagi pedagoglar ham, bolalar ham maktab oldida turgan maqsadlarini birgalikda aniqlashtiradilar, ularni amaliy vazifalar darajasiga

ko'taradilar va hamkorlikdagi faoliyatda amalga oshiradilar. Maktab insonparvarlik tarbiyaviy tizimini samaraliligining muhim sharti, bolalar va kattalarni umumiy jamoatga birlashtirish hisoblanadi (lekin o'z vazifalari bo'yicha turlicha bo'lsa ham - bolalar ham pedagoglar, ota-onalar). Bolalar va kattalarning o'zaro munosabatlari ma'lum munosabatlarni yuzaga keltiradi, ular birinchi navbatda tizimning tarbiyaviy imkoniyatlarini belgilaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, muammoli o'qitish nazariyasida qator qonuniyatlar ifodalandi va tajriba yo'li bilan asoslandi, ulardan muammoli dars o'tish bilan muammoli o'rgatishning birligi va bir-birini taqozo etishi, o'quvchilarning tayyorligi darajasi bilan muammoli o'rgatish darajasining muvofiqligi kabi qonuniyatlarni ajratish mumkin. Didaktikada ishlab chiqilgan o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish nazariyasi - muammoli o'qitish nazariyasiga juda yaqindir. Faollik nazariyasining asosiy g'oyasi ham maxsus tashkil etilgan ta'lim muhitida (o'qitishning mazmuni, shakllari va metodlari bilan) o'quvchilarning faolligini tobora oshirib borishdan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. А.В. Хуторской. Личностная ориентация образования как педагогическая инновация/ А. В. Хуторской// Школьные технологии. - 2006. - № 1. - с. 3.
2. О.Ф. Хомерики. Инновация в практике обучения. Педагогика. - 1993. № 2 .
3. О.Г. Хомерики, М.М. Поташкин, С.Л. Лоренсов. Развитие школы как инновационный процесс. - М., 1994
4. Х.Х. Тилашев. Общие педагогические и дидактические идеи ученых-энциклопедистов Ближнего и Среднего Востока эпохи средневековья.
5. Антология педагогической мысли узбекской педагогики. М., 143 с. 1959 г.
6. R.A. Mavlyanova, N.X. Raxmankulova. "Boshlang'ich ta'limda innovatsiya". T., TDPU 2007-y.